

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ: ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ

ПОНОМАРЬОВ Сергій Павлович - здобувач Харківського національного університету органів внутрішніх справ

УДК 351.75 (477)

В статті досліджуються питання, що стосуються поняття громадського порядку та його змісту, викладено основні проблеми охорони громадського порядку та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: громадський порядок, охорона, забезпечення, законодавство, правоохоронні органи, правопорушення, правопорядок.

Для того, щоб з'ясувати найважливіші питання, що стосуються охорони громадського порядку, перш за все слід розкрити його поняття та зміст. При цьому необхідно приймати до уваги зміни, що постійно відбуваються в законодавстві конкретної держави, економічний, культурний, соціальний розвиток населення та інші фактори, що мають значення і встановлюють зміст громадського порядку та впливають на його стан. Актуальність питання ефективної охорони громадського порядку у всі часи не викликало сумніву. Однак слід мати на увазі, що зміни, які безперервно відбуваються у суспільному житті, потребують якісно нових підходів до врегулювання вказаного питання. Тому виникає потреба у вдосконаленні матеріально-технічної бази правоохоронних органів, їх кадровій підготовці, врегулюванні взаємодії з іншими органами та прийнятті інших необхідних заходів.

Мета статті полягає у з'ясуванні поняття та змісту громадського порядку, з урахуванням стану сучасного законодавства і динамічних змін, що відбуваються в еконо-

мічному, культурному та соціальному розвитку держави. Звернути увагу на основні проблеми, що виникають при охороні громадського порядку, а також надати пропозиції щодо їх вирішення.

Основним питанням забезпечення громадського порядку в юридичній науці присвячено достатню увагу, але вказана проблематика є дуже важливою і в наш час, більше того – вона набула особливого значення та змісту. Розробляючи нові позиції та бачення поняття і змісту громадського порядку, ми повинні звертатися до наукових праць багатьох вчених: В.П. Нагребельного, Ф.Е. Колонтаєвського, Є.О. Корнева, В.В. Лазарева, Л.Л. Панова, Л.М. Розіна, О.Ф. Скакуна та інших. Однозначного визначення поняття громадського порядку в юридичній літературі немає. Слушною є думка В.П. Нагребельного, який визначає громадський порядок як систему суспільних відносин, урегульовану правовими та іншими нормами, яка забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, повагу до честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі. Сферу громадського порядку складають переважно відносини, що виникають і розвиваються в громадських місцях, до яких належать, насамперед, місця спільного проживання, праці, відпочинку, а також спілкування людей з метою задоволення різноманітних життєвих потреб [1].

Досліджуючи зміст громадського порядку, слід приділити увагу принципам

діяльності суб'єктів його забезпечення, оскільки саме вони є основоположними засадами, на них має базуватися діяльність таких суб'єктів, адже дотримання цих принципів дозволить започаткувати і впровадити демократичну політику держави у вказаній сфері. При чому такі принципи і обов'язковість їх дотримання має бути реальною. Саме принципи вказують на суттєві аспекти у змісті та значенні громадського порядку, а також на сталість суспільних і державно-правових відносин у цій сфері. Слушною є думка О. М. Бандурки, який з цього приводу зазначає, що принципи – це вихідні, основні правила, керівні настанови, норми діяльності для впровадження системи, управління загальними процесами [2, с. 32]. На думку науковця, принципи мають ґрунтуватися на об'єктивних законах, закономірностях, виявлених у процесі управлінської діяльності. Таким чином під принципами забезпечення громадського порядку можна розуміти ті основоположні ідеї, що відображають закономірності, які відбуваються в суспільних відносинах і пов'язані із забезпеченням належного стану громадського порядку.

Розглядаючи стан правопорядку на території нашої держави, необхідно зробити висновки про те, що злочинність набуває масштабного характеру, зростає кількість тяжких та особливо тяжких злочинів, висока частка особливо небезпечної насильницько-корисливої злочинності. Збільшуються масштаби діяльності організованих злочинних груп. Різко зростає кількість злочинів скоєних у стані алкогольного та наркотичного сп'яніння. Спостерігається тенденція підвищення кількості злочинів, скоєних із застосуванням вогнепальної зброї і вибухових пристроїв, вбивства на замовлення, рекет, захоплення заручників, шантаж, тероризм. Усе це свідчить про наявність великої кількості проблем у забезпеченні та охороні громадського порядку і необхідності їх вирішення.

Вимоги часу та ситуація, що склалася на сьогодні в Україні, потребують позитивних змін в усій системі охорони громадського порядку. Задля встановлення базових механізмів забезпечення громадського по-

рядку розробляються і впроваджуються в дію закони та підзаконні нормативно-правові акти реформаторського спрямування, використовується зарубіжний досвід у напрямку вдосконалення діяльності правоохоронних органів, застосовуються практичні напрацювання працівників правоохоронної системи європейських країн, здійснюються інші заходи. Однак слід розуміти те, що такі зміни потребують значних матеріальних витрат з боку держави і проводити реформування необхідно комплексно, системно, за конкретними програмами. Адже досліджуючи нормативно-правове забезпечення охорони громадського порядку, автор приходять до висновку, що зміни в діяльності органів державної влади у вказаному напрямку почали впроваджуватися ще з часів здобуття Україною незалежності. Поняття «реформування» стало звичним та повсякденним для кожного громадянина держави, проте необхідного змісту воно не несло, було затрачено чимало грошових коштів з державного бюджету з метою впровадження змін у належне забезпечення громадського порядку. Однак бажаного результату це не принесло, оскільки такі зміни не знайшли повноцінного застосування. Тому ми повинні взяти до уваги попередній негативний досвід у даній сфері і сприяти ефективним та позитивним змінам у здійсненні охорони громадського порядку, в першу чергу нормативно закріпивши єдине поняття громадського порядку, враховуючи останні тенденції, та зміни, що відбуваються на території нашої держави, а також запровадити це поняття у практичне застосування. Адже як зазначає Я.Н. Радюшин відсутність єдиного розуміння поняття громадського порядку сприяє різночитанням, смисловим підмінам, синонімізації різних за значенням понять і на певному етапі стає гальмом у розвитку тієї або іншої галузі наукових знань. На практиці неоднозначне визначення понятійної бази призводить до нечіткості цілей і завдань, якісної невизначеності суб'єктів діяльності, багатозначності і дублювання функціональних зв'язків між ними [3, 4, с. 12].

Що стосується охорони громадського порядку на практиці, то, досліджуючи

практичну діяльність працівників правоохоронних органів, автор зробив висновок про те, що дуже часто порушення громадського порядку відбувається під час мітингів, зборів, демонстрацій, у ході яких з боку громадян неодноразово застосовуються заборонені спеціальні засоби. Основним правоохоронним заходом у таких випадках є притягнення осіб до адміністративної відповідальності за злісну непокору працівникам міліції. Особливої актуальності набуває питання усунення масових заворушень, спрямованих на піддрив діяльності державної влади. У таких випадках, на жаль, відсутнє розуміння між громадянами та правоохоронцями, дуже часто правоохоронці стають жертвами неправомірної поведінки громадян, на думку автора наукової статті, це відбувається тому, що законодавче забезпечення діяльності правоохоронних органів у таких ситуаціях не досконале, тому працівник міліції є незахищеним, вразливим до такого роду подій. Це питання потребує негайного врегулювання, адже саме правоохоронець є гарантом забезпечення громадського порядку та безпеки громадян у цілому. Врегулювання на законодавчому рівні потребує заборону застосування і демонстрації нацистської (фашистської) атрибутики та символіки, що не повинно мати місце у розвиненому демократичному суспільстві.

Крім того, дуже важливим є вдосконалення законодавства таким чином, аби встановити довірливі та взаємні відносини між правоохоронними органами та громадянами, щоб кожна людина розуміла, що правоохоронець покликаний не застосовувати силові методи до нього, а допомагати йому.

В умовах реалізації конституційних засад демократичної, правової, соціальної держави та формування громадянського суспільства нагальним питанням постає проблема удосконалення кадрового забезпечення державного апарату висококваліфікованими і компетентними фахівцями, здатними ефективно працювати в правоохоронних органах. Суспільство і держава потребують підготовки нової генерації і підвищення кваліфікації вже працюючих

керівників і фахівців органів державної влади, формування реального та перспективного резерву їх кадрів, щоб своєчасно були підготовлені фахівці для заміщення нових посад, у тому числі в нових структурах державної служби.

Дуже важливе значення в охороні громадського порядку має матеріально-технічне забезпечення правоохоронних органів, навиків працівників користуватися новітніми спеціальними засобами, як для припинення правопорушень, так і для їх попередження. У нашій державі склалася ситуація відсутності у працівника правоохоронного органу належних гарантій при охороні громадського порядку, в тому числі недостатність не лише практичного і належного екіпірування та сучасних засобів індивідуального захисту, а й елементарних речей, необхідних при охороні громадського порядку (достатня кількість паливного матеріалу для службового автомобіля, технічна готовність службового транспорту для виконання завдань, відповідний формений одяг та взуття тощо). Все це створює загальне враження про правоохоронну систему держави, встановлює рівень поваги пересічного громадянина до правоохоронних органів, оцінює здатність держави захистити кожного громадянина від правопорушення та забезпечити громадський порядок у цілому. Тому вирішувати питання матеріально-технічного забезпечення правоохоронних органів необхідно більш глобально, приймати до уваги стан матеріально-технічного забезпечення правоохоронних органів не лише в містах обласного значення, а підійти до проблеми значно детальніше, вирішити її на регіональному рівні. Від правильного прийняття заходів із матеріально-технічного забезпечення, на думку автора, пропорційно залежить відношення самих правоохоронців до виконання поставлених обов'язків, відчуття підтримки з боку держави значно підвищить їх авторитет та бажання якісно охороняти громадський порядок, а також дозволить попередити значну кількість правопорушень.

Підтримка належного стану громадського порядку в державі залежить не лише

АНОТАЦІЯ

У статті досліджуються питання, що стосуються поняття громадського порядку та розкриття його змісту, висвітлюються основні проблеми охорони громадського порядку та пропонуються шляхи їх вирішення.

від правоохоронних органів, а й від діяльності багатьох інших державних органів та структур. У тому числі зменшити кількість правопорушень та сприяти ефективній охороні громадського порядку дозволить культурне виховання населення, проведення профілактичних заходів, у тому числі шляхом популяризації здорового способу життя, пропаганді культурних цінностей та соціально свідомої поведінки громадян.

Із вищевикладеного можна зробити висновок, що громадський порядок є невід'ємною частиною розвинутої держави із демократичними цінностями. Охорона громадського порядку потребує затрати значних сил та засобів, що, у свою чергу, створює велику кількість проблем, що виникають у вказаному напрямку, вони взаємопов'язані: одна проблема нерідко

стає причиною іншої. Перелічені автором проблеми охорони громадського порядку не є вичерпними, однак їх вирішення має здійснюватися на державному рівні та потребує системного підходу. Ми повинні усвідомлювати, що громадський порядок – це не тільки належна підтримка правопорядку в громадських місцях, а й повсякденна безпека кожного громадянина.

Література:

1. Нагребельний В.П. Громадський порядок: Юрид. Енциклопедія. – Т.1. – К., 1988. – С. 639;
2. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України / О. М. Бандурка – Х.: Ун-т внутр. справ, 1998. – 480 с.
3. Радюшин Я.Н. Компетенция органов государственной власти и органов местного самоуправления в сфере обеспечения общественной безопасности: Дисс. канд. юрид. наук. – М., 2004. – С. 17.
4. Подоляка А.М. Правове регулювання охорони громадського порядку в Україні: монографія. – Х.: ТД «Золота миля». – 2008. – 350 с.